

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1098.

CHICAGO, ILL., 27. SEPTEBRA, (SEPT. 27,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Francoska kontrola nad Nemčijo.
Delavski "nestrankarji" za kapitalistično politiko.
O razvoju socialne družine (Ivan Molek).
Jugoslavenski Prosvjetni Savez ostane sam zase.
Hibe ameriških unij. — "Whispering Campaign". (Chas. Pogorelec).
Ob novem grobu (Ivanu Kakerju v spomin Ivan Molek).
Pameten nasvet italijanskega konzula.
Milijoni za oglašanje Smitha in Hooverja.
Natolcevanja, ki izvirajo iz sovraštva ali zlobe.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Poziv na zborovanje ohijske konference JSZ.
Uspešen socialistični shod v Kansasu.
Predstava in kampanjski shod kluba JSZ. v Springfieldu.

Velika konferenca in shod v Syganu 30. septembra.

O pretepih v Pittsburghu in kdo jih je zakrivil.

Slovenska društva v "angleških" enotah in angleška v slovenskih.

Seja in predavanje v klubu št. 1.

Thomasov shod v Chicagu.

Iz upravnštva.

Listu v podporo.

Agitatorji na delu.

Tiskovni fond za angl. prilogo "Proletarca".

Priredbe klubov J. S. Z.

RAZNO.

Pod spovednim pečatom, roman.

"Ameriški družinski koledar".

Anton Šubelj bo pel v Girardu.

Listnica uredništva.

Vičipci.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Za zapadno Pennsylvanijo

V nedeljo 30. septembra ob 10. dopoldne

konferenca soc. klubov in društev

Izobraževalne akcije J. S. Z.

v dvorani društva "Bratstvo" št. 6 S. N. P. J.,

SYGAN, P A.

Popoldne v isti dvorani **velik kampanjski shod** soc. stranke.

Angleški in slovenski govorniki.

Zborovanje ohijske konference

se vrši

v nedeljo 14. oktobra ob 10. dopoldne

V SLOVENSKEM DELAVSKEM DOMU,

COLLINWOOD, O.

Večer pred zborovanjem, to je, v soboto 13. oktobra

KAMPANJSKI SHOD IN VESELICA

v Slovenskem Delavskem Domu.

Zborovanje zavednega slovenskega delavstva v Kansasu
pod avspicijo konference J. S. Z. se vrši

v nedeljo 21. oktobra ob 2. popoldne

V ARMA MOOSE HALL,

ARMA, KANS.

PROLETAREC

Glasiló Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1098.

CHICAGO, ILL., 27. SEPTEMBRA, (SEPT. 27,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

Upravništvo (Office) 3439 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864

FRANCOSKA KONTROLA NAD NEMČIJO

ZA EVROPSKI MIR je potrebno med drugimi izravnati vprašanja nemške vojne odškodnine, odpoklic zavezniških čet iz okupiranih delov Nemčije in revizija versailleske pogodbe. Med temi sta prvi dve točki najvažnejši. Stanje, v kakršnem drže Nemčijo medvojni zavezniki, v prvi vrsti Francija, je nezdržljivo, kajti Nemci niso več "Huni". Zavezniki nič več ne trdijo, kot so s tako gotovostjo trdili v Versaillesu, da je bila kajzerjeva Nemčija edina povzročiteljica vojne. In če ni bila, čemu naj bo ravno ona dolžna plačati takorekoč vse vojne stroške? Nemci ne ugovarjajo, da so dolžni plačati škodo, ki so jo povzročili s svojim prodiranjem v Francijo in Belgijo, in jo plačujejo vsem, tudi Srbiji, oziroma Jugoslaviji. Toda vojni dolg, ki so ga naprtili Nemčiji, je preogromen in ne bo zmagovala niti obresti. V gotovih francoskih političnih krogih še vedno zahtevajo, da mora Nemčija plačati vso vojno odškodnino, ki znaša po njihovem računanju 132,000,000,000 zlatih mark (okrog trintrideset milijard dolarjev). Po Dawesovem načrtu mora Nemčija plačevati 2,500,000,000 zlatih mark na leto, kar pomeni samo dva in pol odstotka obresti od omenjene vsote in dolg se pri tem nič ne znižuje. Od konca vojne dalje je Nemčija plačala v denarju in blagu nad dvanajst milijard dolarjev na račun vojne odškodnine, toda dolg je skoro enako visok. Ekonomisti v Franciji, Nemčiji, Angliji in Zedinjenih državah vedo, da je treba nemške vojne obveznosti zmagovitim deželam znižati najmanj 80 odstotkov. Temu pa se upira pred vsem Francija, ki zahteva, da se mora istočasno, ko se briše Nemčiji del vojnih dolgov, zmanjšati nji v enaki meri dolg Zedinjenim državam. Ameriška vlada je bila dosedaj gluha na vse take sugestije, vzlic temu je vprašanje nemške vojne odškodnine tesno zvezano z dolgi zaveznikov tej deželi. Francoski dolgi so ogromni in Francija ne plačuje Zedinjenim državam nanje niti obresti. Čaka, da se reši ves problem v celoti. Med vojno je ameriška vlada zalagala zaveznike z municijo, živili, obleko in drugimi vojnimi potrebščinami in posojevala jim je tudi denar. To je pripomoglo, da je

v tej deželi nastalo več tisoč novih milijonarjev in da so velike kompanije postale še bogatejše. Sedaj, ko bi bilo treba dolgove vračati, pravijo v Franciji: Če nam Nemčija plača, homo mi vam plačali. Anglija in Italija pa sta že napravili dogovor z ameriško vlado za poravnanje svojih dolgov Zed. državam. Francija dolguje več kot misli da bi mogla vrniti, pa se naslanja na Nemčijo. Nemčija dolguje več kot zmore, pa čaka, da se ji briše štiri petine vojnih dolgov.

Z versaillesko pogodbo, ki je bila diktirana Nemčiji po porazu, si je Francija zaeno z drugimi zavezniki vzela pravico diktirati Nemčiji, kako naj uravnava svoje gospodarstvo, kolikšna naj bo njena armada, kakšne municije njene tovarne ne smejo izdelovati itd. Nemčija je morala razdreti in uničiti mašinerijo v tovarnah, kjer so izdelovali orožje in municijo, morala je podreti svoje utrdbe in morala je storiti še marsikaj, kar dežela stori le pod pritiskom zmagovite neprijateljske sile. Ampak to je bilo. Nemčija si je polagoma, z velikim trudom, pridobila zopet vstop na svetovno pozornico. Četudi nima armade in vojne mornarice, je zopet smatrana za eno najvažnejših dežel na svetu, bilo v industriji, tehniki, znanosti in kulturi. Sprejeli so jo v ligo narodov in v njen vrhovni svet. Tako je Nemčija zopet postala ena vodilnih svetovnih dežel.

Velik kos njenega ozemlja je še vedno pod okupacijo zaveznikov kot garancija, da bo res izvršila določbe, ki jih ji nalaga versailleska pogodba. Nemčiji so okupacijske čete breme, kajti stroške plačuje ona, ne zavezniki. Sedaj je v nemškem Porenju še vedno 67,000 zavezniških vojakov, največ Francozov. Nemčija zatrjuje svetu, da ni danes prav nobenega vzroka, da bi ostale te čete še v nadalje na njenih tleh. Francoski listi, in tudi državniki, pa zatrjujejo, da Francija ni še varna pred ponovitvijo tragedije kakor jo je doživela v svetovni vojni, kajti Nemčija ni še pokazala, da je iztrebila iz svojega državnega aparata kajzerjev duh. In Nemci po vsej pravici odgovarjajo, da tudi Francija ni še pokazala prave volje za spravo na podlagi enakovrednosti. Sprava pod pritiskom bajonetov pa ni pot k prijateljstvu.

Nemčija ima triinšestdeset milijonov prebivalcev, Francija štirideset milijonov. Koliko časa še bo po prebivalstvu in še v marsikakšnem drugem oziru šibkejša Francija mogla držati Nemčijo k tlom? To je resno vprašanje, s katerim se v Parizu mnogo ukvarjajo. V uradu francoskega zunanjega ministerstva zagotavljajo svet, da se Nemčija pripravlja na vojno. Njenih sto tisoč mož deželne brambe pomeni sto tisoč oficirjev; v slučaju vojne bodo preko noči prevzeli vodstvo armade par milijonov mož, ki jo bo v stanju mobilizirati v par tednih. Njene tovarne se bodo nagloma pretvorjale v municijske — Francija pa noče vojne. Ker jo noče, hoče ohraniti kontrolo nad Nemčijo. Tako tolmačijo situacijo v Parizu. Večina nemškega in avstrijskega ljudstva želi združitev v eno državo. Francija in njene zaveznice jima to prepovedujejo. Koliko časa bodo v stanju

uspešno braniti strnitev teh dveh dežel v eno? Prvotno so Nemci le bolj skromno govorili o združenju, sedaj postajajo vedno glasnejši in francoski, odnosno zavezniški ugovor relativno peša. Po združenju bo najbrž sledil kak sporazum z Madžarsko v smislu carinske unije, h kateri bo skorogotovo iz ekonomskih razlogov pritegnjena tudi Češkoslovaška. Vse to bi bil naravni razvoj. Ampak Nemčija bi postala mogočna in danes vodilna Francija ne bi predstavljala nič več premoč na kontinentu kakor jo danes. To je glavni vzrok počasnega sprijaznjevanja med Francijo in Nemčijo, toda sprijaznjevanje bo moralo priti, ako nočeta zopet v razmere, kakor so vladale l. 1914. S temi problemi se je bavil tudi prošli kongres delavske socialistične internacionale v Bruslju, in socialistične stranke v teh deželah so gonilna sila, ki jih tirajo na mirnejša in varnejša pota.

برکات

Delavski "nestrancarji" za kapitalistične stranke

NAJŽALOSTNEJŠI POJAV v ameriški politiki so "nestrancarji" na vodstvih unij. Njihovo nestrancarstvo je zapadeno v udinjanju unij republikanski in demokratični stranki. "Naše unije so nestrancarske," pravijo članstvu, medtem pa napeljujejo vodo na mlin politike, ki jo zastopajo razni Melloni, Raskobi, du Ponti, Woodini itd. To je politika kapitalističnih interesov. Republikanska in demokratična sta njihovi stranki. Kdor agitira za eno a'i drugo, agitira tako kakor je prav denarni oligarhiji.

John L. Lewis, predsednik U. M. W. of A., je eden izmed onih, ki nam nudijo žalostne eksemplarje "delavskega voditelja" v službi kapitalistične politike.

Leta 1924, ko so se skoro vsi drugi vodilni unijski odborniki udali moralnemu pritisku članstva ter agitirali za LaFolletta, je ostal John L. Lewis zvest "nestrancar" ter agitiral na vso moč za republikansko stranko ter hvalil njenega predsedniškega kandidata Coolidgea. Ta Lewis se ni v štirih letih prav nič naučil, kajti sedaj agitira za Hooverja in republikanska stranka mu je še vedno najljubša. Ali si je mogoče misliti večjo ironijo? Republikanska stranka je na krmilu Pennsylvanije. Federalna sodišča so pod kontrolo republikanske stranke. In če so sodišča nastopala kje posebno arogantno ter tiransko proti delavcem, so prav gotovo nastopala tekom sedaj, že zbite stavke premogarjev v Pennsylvaniji. Kaj je storila republikanska stranka v Penni, da pomaga rudarjem v njihovem pravičnem boju? Storila je vse, da se jih čimprej porazi! Kaj je storil "molčeči" Coolidge, da pomaga uniji premogarjev, katere

predsednik je agitiral zanj s tolikšno vnemo? Molčal je, in če so tu in tam silili v njega najpove kaj misli, je molčal naprej, le kak uradnik njegove administracije je namigaval, da predsednik ne more storiti ničesar, ker mu zakoni ne dajejo moči posredovati. Kdo drugi pa je še bolj odkrito pojasnil, da smatrajo v beli hiši ta boj za "notranjo zadevo" premogarjev ter operatorjev. U. M. W. of A. ni dobila za svoje "nestrancarstvo" prav nobene opore.

In je ne more dobiti, kajti stranka Pittsburgh Coal kompanije, stranka Mellona in drugih denarnih knezov ne more biti naklonjena delavstvu, pač pa svoj politični aparat porabi proti njemu. Isto velja za stranko Raskoba, du Ponta, Jamesa, Rea, Woodina in drugih industrialnih magnatov. Voditelji ameriških unij zastopajo v politiki taktiko SKEBSTVA najgrše vrste. Izjema so samo tisti, ki zastopajo DELAVSKO politiko.

Velekapitalist, multimilijonar, sovražnik organiziranega delavstva John J. Raskob, je v kampanjskem odboru demokratične stranke ustanovil "delavski biro", katerega naloga je dokazovati, da je demokratična stranka progresivna, da se bori za delavce, in da je sveta dolžnost vsakega delavca glasovati za Smitha. Njegov načelnik je G. L. Berry, predsednik unije Printing Pressmen; Berry je v politiki demokrat, v uniji pa je "nestrancar". On to razume tako, da mora unija "indorsirati" demokrate in da morajo člani unije glasovati za Smitha.

Stranka Mellona in poglavarjev Wall Streeta je istotako ustanovila delavski kampanjski biro, ki se uradno imenuje "Hoover for President Labor Council". Na oni strani je

Berry, na republikanski je Lewis. Demokratje imajo krdelo unijskih voditeljev, imajo jih tudi republikanci. In vsi ti pomagajo plutokraciji metati delavstvu pesek v oči, da se tepe eden za republikansko in drugi za demokratsko stranko. Delavska raja pa hodi na shode, kriči po ulicah in se navdušuje za "delavskega prijatelja" Hooverja in za "delavskega prijatelja" Smitha.

Ljudje v "delavskem" agitacijskem odboru demokratske stranke in v "delavskem" agitacijskem odboru republikanske stranke so za svojo "nestrankarsko" pomoč PLAČANI. Og'asa-jo vam Hooverja in Smitha, ker se jim izplača, in ker bodo najpridnejši izmed njih dobili po izvolitvi enega ali drugega federalne službe.

Delavec, ki ni slep, bi moral videti: Na premogovnih poljih, v Kenoshi in New Bedfordu, Passaicu in New Yorku, v Chicagu in Los Angelesu, v Atlanti in Houstonu, sta proti njemu republikanska kakor demokratska stranka. Ko so pred par tedni zagrozili godbeniki v čikaških kino-glediščih, da se bodo poslužili stavke, ako družbe ne bodo spolnjevale pogodbe ter prenehale z odslavljanjem godcev, se je takoj dobil federalni sodnik, ki je na zahtevo prizadetih kompanij prepovedal vodstvu unije proglasiti stavko. Pa pride Lewis in poln sveg tega navdušenja javka, kako rdečkarji izpodkopavajo ameriške institucije!

Vse evropsko delavstvo se čudi ameriške- mu, kako more še vedno po tolikih letih bridkih izkušenj verjeti, da so največji izkoriščevalci delavstva v resnici njegovi največji prijatelji. To je seveda bunk, in milijone jih je, ki mu verjamejo tudi letos. Če bi lisica vabila kokoši v svoj brlog, češ, da jih bo protektirala, bi ji rekle, da laže. Ako bi lev zagotavljal bežeče živali, da jim ni nevaren, da naj ga počakajo ker jim želi dobro, bi rekle, da je blufar. Če bi mačka zatrjevala mišim, da jim ni treba švigati v luknje, ker ne bo storila nobeni nič zalega, bi se ji smejale in bi bežale toliko bolj.

Če pa vrše to igro razni predstavniki velikih premogovniških, avtomobilskih, jeklarskih, železiških in drugih trustjanskih korporacij, delavci verjamejo in puste, da jih požira "ne-strankarska" politika. Kapitalistični interesi vsled tega vidoma debele, delavci pa imajo manj in manj civilnih svobodščin, spremlja jih na lovu za službami črna lista, ko dopolnijo 40. leto so že smatrani za "izrabljeno blago", ki se ga zavrže, negotovost jim zija nasproti iz vseh kotov, in namesto da bi nastopali kakor zahteva njihov interes, počno natančno to, kar hočejo njihovi izkoriščevalci. Koliko časa še?

Socialistični stranki služijo volilne kampanje za vzgajanje delavcev. Sodelujte, kajti pripraviti delavstvo na pot pravega političnega spoznanja, je njena naloga — in njena pomeni vaša!

O RAZVOJU SOCIALNE DRUŽINE

PREDAVAL IVAN MOLEK
v Milwaukeeju, Wis., dne 25. marca, 1928

(Nadaljevanje.)

Tako so nove življenske razmere rodile nove potrebe — in glavna potreba v poljedelski državi je bila močna družina, socialna enota države. Poljedelski narodi so potrebovali dosti naraščaja za delo, ki je bilo izključno ročno, in za zaščito zemlje, torej za vojne. Iz te kardinalne potrebe se je razvilo moralno pravo, ki je za- bičevalo, da je družina nedotakljiva in sveta institucija, da mora biti žena možu podložna in mu roditi toliko otrok, kolikor jih "Bog da" in vsako oviranje oploditve in poroda je zločin, ki nima para. To moralno pravo je v tistih časih popolnoma odgovarjalo ekonomskim raz- meram — in odgovarja še danes tam, kjer ob- stoje take primitivne razmere. Kjer družina di- rektno sama proizvaja svoj kruh, izdeluje svojo obleko in gradi svoja stanovanja, tam so otroci pravi blagoslov. Ne stanejo nič, ko pa odraste- jo, so delavci in bojevniki. Navada je bila, da se moške ženijo mladi in dekleta udajajo čim mlajše, da bodo imele čim več otrok, kajti za postarjanje ni bilo časa. Bili pa so še drugi vzro- ki, ki so zahtevali plodovito zakonsko zvezo in obilno družino v primitivni družbi. Nalezljive bolezni so bile običajna in vsakdanja "božja kazen" za greh. Pred nekaj tedni ste lahko čit- ali v časopisih, kako so v Palestini koze pomo- rile čez dvesto oseb v enem samem mestu v par dnevih. In kaj so storili domačini? Vrhovni judovski rabinec je razglasil, da se morajo vsi prebivalci dva dni postiti in moliti. V tem ozi- ru so Judje še vedno tam, kjer so bili pred dva- tisoč leti. Ker so torej na ta način "pobijali" kužne bolezni, ni čuda, če so take epidemije po- davile na tisoče in tisoče oseb v enem samem valu. Bolezni so bile vsakdanja prikazen, in vsak čas so ljudje, posebno otroci, cepali kot muhe. Bile so tudi pogoste vojne in druge ne- sreče. Ker je torej bila življenska sigurnost zelo nizka, je bilo vsekakor potrebno, da se izgube pokrijejo z obilim naraščajem. Žene so bile pri- siljene roditi veliko število otrok — kajti člove- ški naraščaj je bil, kakor živalski ali rastlinski, slepo podvržen prirodnemu zakonu ohrane naj- sposobnejših. Če je ženska porodila deset otrok, jih je odrastlo morda komaj polovica. Bilo je tako — in deloma je še danes — kakor če po- seješ solato in jo potem prepuliš ali zredčiš, ako hočeš, da bo solata lepo na široko rastla. Ravno tako dela natura; naplodi dosti življe- nja, potem pa puli slabejše in ohranjuje spo- sobnejše posameznike.

Zdaj pa pogledjmo današnje razmere, raz- mere v ameriških industrijskih mestih. Ali so to

razmere primitivnega poljedelca? Absolutno ne. In vendar hočejo nazadnjaki, da se družinsko življenje in moralno pravo iz primitivne poljedelske dobe prilagoditi tem razmeram! Posledica? Družinska kriza. Morala je priti. Kako, prosim vas, naj bo drugače? Delavec ne potrebuje velike družine, ker je nima za kaj porabiti. Dočim je bila kopa otrok blagoslov za primitivnega poljedelca in obrtnika, ker je imel delavce zastonj, je to za modernega delavca katastrofa. Tudi moderni farmer lahko izbaja brez lastne družine, ker dela s stroji in najame delavce cenejše kot ga pa stane vzgoja sinov. V primitivni družbi niso otroci stali nič. Hrano jim je proizvajal sam, obleko jim je naredil sam, v šolo jih ni pošiljal, ker je ni bilo in kar jih je sam učil, ga ni spet stalo nič, a kadar je kateri zbolel, je bil on sam "zdravnik", ki je daroval božanstvu in "panal" hudiča. Vse to ga ni stalo nič. Kako pa je danes? Delavska družina — vsaka družina, ki nima stalnih dohodkov od vloženega kapitala, je delavska, pa naj bo dotičnik profesor, uradnik, umetnik, mehanik ali navadni kopač grabnov — mora kupiti vse: živež, oblačilo in stan s tem, kar zasluži v industriji ali kjerkoli. Navadno je tako, da delavec sam ne more toliko zaslužiti, da bi mogel nakupiti vse potrebščine, zato mora iti tudi njegova žena v tovarno ali prodajalnico ali pisarno. To je prva ovira. Kako more žena delati, če vzgaja otroke? Kjerkoli je kmalu toliko otrok, da žena ne more iti na delo, mož pa malo zasluži, tam je neizogibno kriza v družini. Mora biti. Dalje: moderna država je tudi toliko napredovala, da zahteva več od ljudi kot je zahtevala primitivna država. Primitivna vlada je zahtevala le davek in vojake. Današnja pa zahteva poleg davka in vojakov tudi šolsko izobrazbo in odgovornost za red, snago in zdravje. Ako ima delavec otroke, jih mora dati v šolo. To pomeni, da jih mora dostojno obleči in v mnogih slučajih jim mora sam kupiti knjige in druge šolske potrebščine; ako hoče poslati otroke v višje šole, jim mora plačati šolnino ali vsaj stanovanje in hrano. Če je otrok podhranjen ali drugače nenormalen, ga pošljejo domov in ti zapovejo, da ga moraš hraniti in najeti zdravnika. Moderna družba je s pomočjo moderne znanosti zatrla kužne bolezni, tako da je umrljivost dece veliko manjša, je pa izdatek toliko večji. Vsak prihod zdravnika v hišo, ki znači ohranitev zdravja, stane denar; vsaka operacija, ki pomeni rešitev življenja, stane majhno premoženje. Porod, ki ni nekoč stal nič, razen bolečin, stane danes poleg bolečin od 50 do sto dolarjev. Smrt v družini te bankrotira, če nisi dobro zavarovan, a tudi zavarovan ne moreš biti, če ne plačuješ in plačuješ. Ogromna je odgovornost očeta in matere. Vzgoja dece stane tisočake, predno so na nogah. Moderna družba je poskrbela za višjo kulturo in mnogo prilik za fizično

in mentalno razvedrilo. Na vsakem voglu je kinogledališče, so časopisi, so knjige, opera, radio, avtomobil — skratka: življenje zahteva danes veliko več kot je zahtevalo nekoč, ali za vse to moraš spet šteti in šteti. In ko otroci odrastejo, ko si s težko muko spravil svoje sinove in hčere na noge — kaj sledi? Otroci grede od tebe po svetu, vsak za svojimi ambicijami, ti pa ostaneš sam. Dvajset let si morda garal za otroke in zagaral si vse, tudi svoje zdravje, garala je tvoja žena, potem pa, ko so otroci veliki in misliš, da bodo oni tebi pomagali, ti obrnejo hrbet in ti zdaj garaj dalje, če moreš, da boš živel, ali pa berači pri otrocih, ako se te usmilijo. V primitivni družbi so otroci ostali doma in oče je bil na stara leta vladar v svojem kotu, danes pa sta oče in mati berača svojih otrok. Ne rečem, da niso izjeme, toda v večini slučajev je tako.

Ali se je potem čuditi, da je prišla kriza? Mar je čudno, če propada družina za družino, ako so na dnevnem redu zakonske ločitve, prepiri in celo uboju in druge družinske tragedije? Ali je kaj čudnega, če se delavci vpričo takih razmer branijo otrok in se zatekajo k porodni kontroli in kriminalnim aborcijam? Kako se naj zgražamo, da so zapori polni mladine, da je toliko mladih zločincev, da so ceste polne gangežev in brezposelnih delavcev? Industrije jemljejo vedno manj in manj delavcev, ker je vedno več in več strojev.

Kdor je spoznal, se ne zgraža. Zgražajo se samo hipokriti, ki zahtevajo, da mora primitivno družinsko življenje ostati v modernih industrijskih razmerah, kar je nemogoče. Zahtevajo, da odraščeni mož še vedno nosi hlačice iz svojih otroških let. *Zato je kriza.*

Kriza je zato, ker se je pridobivanje življenjskih potrebščin vsled silnega napredka v tehniki in drugih znanostih dvignilo hitreje kot pa splošno naziranje o življenju. Ljudje žive v dvajsetem stoletju in si svetijo z elektriko, mislijo pa v veliki proporciji še vedno tako kakor so mislili pred tisoč leti. Konflikt je med dejanskim življenjem in zarjavelimi tradicijami. Konflikt je med razmerami, kakršne so, in vero v razmere, katerih ni več.

(Dalje prihodnjič.)

***

PAMETEN NASVET ITALIJSKEGA KONZULA.

Italijanski generalni konzul je oblastnim organom v Chicagu svetoval: Če hočete napraviti konec mafiji, tedaj morate udariti po voditeljih, ne po onih, ki izvršujejo povelja. To pa je v Chicagu težka stvar, kajti milijonarski zločinski trust sega prav gori v županov kabinet in v urad državnega pravdnika. Župan in državni pravdnik pa ne bosta dala zapreti samega sebe.

CHAS. POGORELEC:

HIBE AMERIŠKIH UNIJ*“Whispering Campaigns”*

Glavni vzrok za počasnost ameriškega unionizma v napredovanju je pomankanje idealizma v njih. Povečini so skrajno konservativne, in v skoro vsaki se je posebno slednja leta pojavilo tudi ekstremistično “levo” gibanje, ki noče, ali pa ne zna razumeti, kaj je konstruktivna taktika. Taki boji se pojavijo posebno v gotovih slučajih, kot npr. pred par leti v I.L.G.W. in sedaj že nad leto v U. M. W. of A. Oba elementa se borita med seboj na življenje in smrt, ne glede na pogubne posledice za unijo in skupne interese delavstva.

Kompanijam ni ljuba ne konservativna, ne radikalna unija. Bore se proti strokovno organiziranemu delavstvu, in če se jim prilika ponudi unijo uničiti, se je poslužijo nemudoma.

Amerika je velika dežela. Delavcev je mnogo, kapitalistov malo. Kapitalisti se svojih razrednih interesov zavedajo veliko bolj kakor delavci svojih. Kapitalisti imajo na svoji strani oblast, kupljene talente, časopisje, cerkve, radio, filme in denarno moč. Delavci so v velikih slučajih nepoučeni, težko pojmujejo probleme, strategijo, njihovo obzorje dostikrat ne sega daleč preko ozkega kroga, v katerem se gibljejo. V stvarkah trpe samo delavci in njihove družine. Kompanije so v njih lahko začasno ob profit, toda kompanist vsled tega ni v pomankanju. Ni mu treba pike tirati, nihče ga ne izganja iz stanovanja, nihče mu ne odreka kredita. Delavec pa mora takoj prvi teden stavke preiščljovati, kaj bo, če bo trajala dolgo. In ako živi v kompanijskih hišah, ga izženejo iz stanovanja. Mali trgovci, ki sami nimajo dosti, mu odrečejo kredit. Kompanijske trgovine mu ga dajo edino če dela. Delavec v stvarkah plača visok davek. In šele v njih spozna, da je oblast popolnoma na strani delodajalcev.

Ker pa je kompanijam veliko ležeče, da razpolagajo s svojimi delavci svobodno, so v povojnih letih uničile že mnogo unij in A. F. of L. je izgubila okrog dva milijona članov. Kjer se unija pojavlja, potrošijo neglede koliko, samo da jo zatro v kali, predno jim more postati nevarna. In če pride do stavke, tedaj izrabijo delavsko nesolidarnost, delavčevo nezaupanje, ter začno s podtikavanji, z dualno unijo, s preganjanji, odslavljanji, črno listo in drugimi intimidacijami. Tako delavce zbegajo, da ne vedo pri čem so, da po porazu vedo samo to, da ne bodo nikoli nikomur ničesar verjeli. Pa so vendar verjeli — kompanijskim agentom! V svoji neukosti so jim šli na lim v marsikakšnem večjem ali manjšem boju. V organizatoričnih kampanjah se je le prerado dogajalo, da so začeli blatiti poštne organizatorje, ker so jih v to pripravili kompanijski agentje z raznimi metodami. V sedanji volilni agitaciji se mnogo govori o zavratni kampanji (whispering campaign), ki znači metode, kakršnih se odgovorni ljudje javno ne poslužujejo. “Whispering campaign” je po naše opravljanje, kraja časti, obrekovanje, a prijete ne moreš nikogar, ker je to pač “šepetajoča kampanja”. Ta je povedal onemu, da je slišal od onga to in to, onga pa je tudi slišal nekje, da je nekdo videl, kako je ta in ta nekaj storil — pa se plete to šepetanje vse križem. V tej volilni kampanji očita Smith republikancem, da so organizirali “whispering campaign”, republikanci pa odgovarjajo Smithu,

da trdi neresnico, da take kampanje niso podvzeli, in če se vrši, zanjo niso odgovorni, nato pa dostavljajo, da se je poslužujejo tudi demokratije. “Whispering campaign” ima vedno namen apelirati na nevednost ljudstva, na njegove instinkte in predsodke.

Kadar se kaka unija zavzame, da organizira gotovo stroko delavcev v gotovem podjetju, takoj so na delu kompanijski agentje in organizirajo “šepetajočo kampanjo”. Organizatorje, katere vzame kompanija na piko, se črni, seveda šepetaje; podtika se jim razne slabe lastnosti in v marsikakem slučaju kompanija poskrbi za “dokaze”. Če nastopiš proti njim, bo kompanijski advokat vljudno sporočil, da so stvari ponarejene in da kompanija ne more biti odgovorna. Ampak “whispering campaign” je v teku. V oddelku kompanije, katerega edina naloga je boj proti uniji, proti društvom in klubom, ki delavstvo izobrazujejo, pa si poglavar mane roke in računa na “povišanje plače”, kajti pred svojimi višjimi se bo lahko pohvalil, da se mu je strategija posrečila. “Whispering campaign” je vzela organizatoričnemu gibanju življenski zamah, cilj trustjanske špionaže je vsaj začasno dosežen.

Za začetek se poslužujejo dveh glavnih metod: Očrnuti organizatorje in odslavljanja delavcev, ki so na sumu, da so člani unije. Bilo bi nesmiselno trditi, da je kompanijam težko dobiti judeže. Poglejte v stvarkah! Kompanije dobe sodnike, ki so morda sinovi delavskih staršev, dobe “slugerje”, vojake, kozake, “watchmane”, skebe in pa mevže, ki v svoji naivnosti povedo basom vse, kar jih vprašajo, kadar so prijazni z njimi. Še nikdar ni bil noben organizator v stanju dobiti v unijo samo stoprocentno zanesljive ljudi. Kompaniji je veliko na tem, da pristopajo njeni zapupniki. Recimo, dobiš enega, in bo čez teden ali dva svoje agitacije odslovljen. Čemu? Zato ker je član unije. Kompanija je izvedela, pravi, ampak on bo delal še bolj goreče za unijo. Dogodilo pa se je čestokrat, da je bil tak navdušen unijaš treniran kompanijski špijon. In nihče ga ni sumil, pač pa bi bili prisegli, da je nedolžen. Največkrat se je dognala resnica o njem šele, ko je dobil po zlomljeni kampanji ali stvarki boljše delo kakor ga je imel prej, ali pa je bil poslan na enak posel kam v drugi kraj.

Špijonom se je nemogoče ogniti. Ruthenberg in Foster sta skrila svojo konvencijo v neki michiganski šumi. Justični department je vedel natančno o vsem in ko se je dobro organizirala in zborovala kak dan, je navalil nanjo. Eden “revolucionarjev” med delegati je pričal potem proti, kajti bil je špijon. Morda jih je bilo več, a oblast je razkrila samo enega. Kompanije kakor drugi, ki se poslužujejo v svojem boju provokatorjev ter špijonov, imajo en cilj: Uničiti gotovo gibanje in očrnuti one, ki so mu na čelu! To bi morali delavci razumeti, pa ne bi nasedali “šepetajočim kampanjam”.

***

VEČ MILIJONOV ZA OGLAŠANJE SMITHA IN HOOVERJA.

Ameriški listi, ki v člankih, v oglaših ali na kakršenkoli drug način oglašajo Smitha ali Hooverja, so deležni velikega plačila. Tudi neangleški listi imajo žetev. Od republikanskega oglaševalnega odbora, so dobili povabilo, da naj pošljejo vse članke, ki so jih priobčili v prilog Hooverja, pa jim bodo všteti k dobremu prioglašanju.

HANS KIRCHSTEIGER:

POD SPOVEDNIM PEČATOM

(Roman, poslovenil E. K.)

SINOPSIS.

Roman "Pod spovednim pečatom" smo začeli pričevati prošli teden. — Kaplan Hercog, duhovnik idealist, ter župnik materijalist v Gospojni sta pri večerji. Kuharica, ki ne more tega kaplana, stori kolikor je v njeni moči, da mu ogreni službo. Kuharica je tukaj vrhovna oblast. Dvajset kaplanov je že jedlo iz njene sklede v tem župnišču. Ko sta župnik in kaplan poverčevala, je dala kaplanu migljaj, ki ga je ta že dobro razumel, da zanj sedaj ni več mesta v jedilni; vstal je in zaželel obema lahko noč. Župnik mu ni niti ozdravil, kuharica pa mu je milostno vrnila pozdrav. Nato je poslušala, kako je izginil po hodniku ter zaprl vrata za seboj. Vesela, da bo sama z župnikom, mu je sporočila: "Odšel je v svojo sobo."

Nadaljevanje.

"S časom postane že še pameten", je odgovoril župnik. "Po noči še po cele ure moliti v cerkvi, to bi mi bila povsem nova navada, ki je ne morem trpeti."

"No prečastiti gospod bi prišel pri ljudeh na lep glas, ako bi hodil kaplan še v cerkev, kadar ni maševanja, pa bi tam molil po cele ure. Saj bi ljudje rekli, da je kaplan svetejši, kakor gospod župnik."

"Zaradi mene se pač ne more nihče pritoževati; vsak dan berem svojo mašo pa ne vem, kje naj bi vzel časa, da bi hodil še molit v cerkev. Seveda, takemu kaplanu je lepo; saj ima vsak dan praznik. Ali šestdeset oralov zemlje, kakor jih imam jaz, pa 20 krav in štirje konji — da, kaj pa je s prasno svinjo?"

V tem je kuharica zaprla okna in jih je zastrla z rdečimi progastimi zavesami, dasiravno je bil zrak, ki je prihajal od zunaj, toplejši kakor med mrzlim zidovjem, kajti velika starinska peč že ni bila zakurjena od sv. Jožefa. Na vprašanje o prasiči je kuharica prav kratko odgovorila: "To povem pozneje, prečastiti gospod." Odšla je, a kmalu se je vrnila s steklenico vina, iz stare široke omare za posodo z vložnimi vrati, stoječe na starinski komodi, je vzela dva kozarca, postavila je vse na mizo, pa je sedla na stol, ki ga je bil kaplan šele pred kratkim zapustil.

Mesto da prisluškujemo pogovoru izmed župnika in kuharice, ki je zadeval kmetijstvo, posle in ljudi po vasi, pohvalimo rajši gospoda župnika, ki je tako obziren, da popije svojo steklenico vina šele tedaj, kadar odide kaplan iz obedovalnice; sicer bi moral pomočnik gledati, kako pije župnik. Kajti kaplan ima pravico do četrтинke vina samo opoldan ob visokih praznikih. Župnik daje svojim kaplanom vedno, kar pravica zahteva. Nobeden se ne sme pritoževati, da bi stradal, in vrhutega dobiva še vsako nedeljo opoldan dva goldinarja tedenske plače. To je gotovo lep denar, ako se ima poleg tega dobro hrano in sobo od župnika. In gospod župnik Šuster je lahko ponosen na svojo točnost; kajti on pozna marsikaterega duhovnega brata, ki ostane svojemu kaplanu po pol leta in še dalje dolžan tedensko plačo. Tega on ne mara. Seveda sta dva goldinarja na teden preveč za kaplana in prav dobro se še spominja na blagopokojnega škofa Tomaža, ki je dejal, da ne more razumeti, kaj počne kaplan s tako svoto denarja. Pa je že tako, da je treba skrbeti, da se kaplanu dobro vodi. No, njegova župnija že nese. Sam je umen gospodar, ki pozna po-

ljedelstvo, kuharica pa je vzorna gospodinja. Tukaj, v Gospojni si je prihranil že nad osemdeset tisoč goldinarjev; lahko je torej plemenit ter izplačuje kaplanu točno njegovo tedensko plačo.

V tem, ko se je gospod župnik Šuster tako pogovarjal, je kaplan klečal gori v svoji sobi in molil. Po sobi se je razširjal slab duh; lojena sveča je bila smrkava in kaplan ni mislil, da bi moral vzeti pri vsakem gloria patri utrinjalo v roko. Končno je bil gotov z oficijem za drugi dan. Z usekačem je tako nerodno obdelaval poogljeni stenj, da je ugasnil luč. Ni je več prižigal, temveč odprl je edino okno in dolgo je gledal ven. Doli leži v globokem pokoju pokopališče z železnimi in lesenimi križi. Na nasprotni strani so na cerkveni zid naslonjeni veliki nagrobni kamni domačih družin bogatih kosarjev. Tako sosodstvo mrličev in grobov ne bi bilo komu drugemu ravno prijetno. Ali duhovniku ni pokopališče mesto strahu, tudi sredi noči ne. Saj so oni, ki leže tam doli pod travo, ravno tako njegovi prijatelji, kakor živahna mladina v šoli. Njegova lastna roka jih je blagoslovila za večnost, ko so jih pogreznili v zemljo. In kakor se kmet ne boji njive, ki je z lastno roko posejal semena vanjo, tako se sprijazni duhovnik z bližino mrličev, ki jim je stal ob smrtni postelji in ki še vedno moli zanje vsaki dan. Od srca zadovoljen je vzel Hercog dolgo pipo, ki je imela svoje stalno mesto poleg postelje, tako da jo je tudi v temi lahko našel. In ko je nabasal vanjo komisnega tobaka, ki ga dobi vselej od postajevođe orožnikov, se nasloni na okno, tako da visi kadeča se pipa ven. Kakor se izgublajo oblaki dima v temi, hite njegove misli daleč proč iz gorovja, v ljubljeno hišo staršev, v lepo izbico, kjer je vzrastel in kjer moli mati zanj.

Kakšno veselje je imela dobra mati, ko jo je prvič krat blagoslovil novo posvečeni duhovnik, njen sin. In vsaki dan se ponavlja v materinem srcu sreča, da ima sina duhovnika. Da bi le še kmalu dosegel župnijo, da bi imel lahko mater vedno pri sebi! Kako je blažen, da sme biti duhovnik! Nikomur ne more opisati te sreče; a tam gori je eden, ki jo pozna.

Pipa mu je ugasnila v teh sanjarijah. Postavi jo na navadni prostor in upre pogled v svetla cerkvena okna.

Kakšni dnevi so bili pač, ko je po večerji lahko posvetil nekoliko ur popolnoma sam pobožnosti v sveti tišini cerkve pred podobo v oltarju!

Ali opaziti je moral, da take reči niso bile všeč župniku. Ni mu sicer ničesar naravnost prepovedal, ali kaplan je moral slišati dosti zbadljivih besed od svojega predpostavljenege, še več pa od kuharice. Enkrat ni bilo najti cerkvenega ključa, drugič se je reklo, da so hišna vrata zaprta. Duhovniku pa mora biti volja predpostavljenege sveta in zato ostaja sedaj zvečer sam v svoji sobi. Saj je tudi tukaj cerkvi tako blizu, da vidi skozi okno lahko na oltar in tja pošilja lahko svojo zahvalno duhovniško molitev.

Dolgo je klečal. Končno vstane. Noč se je spustila v dolino, zrak se je ohladil.

Kaplan Hercog je že legel v posteljo. Okno ostane odprto celo noč. Žabe v jarkih po trati in tisoč cvrčkov mu poje pesem uspavanko. V daljavi zalaja pes. Težki koraki pridejo po stopnicah, kmalu se zapro sosedna vrata. Gospod župnik je izpil svoj večerni delež.

II.

V novi krasoti je napačilo novo jutro. Solnce se skriva sicer še globoko za gorami, ali zlato ožarjeni

oblaki rose svetlo roso dol na Gospojno. Krave se že oglašajo za hrano, petelini so zamenjali nočnega čuvaja in razglašajo jutranjo uro čez hiše in ulice. Hlapci z zaspanimi obrazi, ki se komaj vidi oči v njih, prihajajo na dvorišče k vodnjaku, iz katerega izliva lesen žleb svežo gorsko vodo, pa se umivajo. S težkimi koraki tava stari cerkovnik preko pokopališča. Zarjavela ključavnica na vratih zvonika se škripaje u-makne velikemu ključu, gori na zvoniku stoka in praska glasneje in glasneje, končno zvok zvana, potem dva, zopet udarec—ali se zvon še ni naspal, ali ne cerkovnik, ki vleče mehanično, nemarno za vrv? Končno se zvon vendar zavé svoje dolžnosti. Sedaj kliče glasno in jasno čez vas in dolino: Hvalite Boga! Zdrava Marija! — in vse roke, ki so se ravnokar polotile dnevnega dela, se sklenejo v kratko molitev.

Ali naš kaplan ne sliši kikerikanja mladih kuharičin ljubljencev, zaprtih po dvanajst in dvanajst v maloštevilnih kletkah in dobro hranjenih; on ne sliši vrabcev pred oknom, ki smelo zahtevajo svoj zajutrak; saj ne sliši niti zvana z bližnjega zvonika, dasiravno je okno odprto!

Ali komaj je umolknil zadnji glas zvana, pa se strese glas vsled poka iz možnarja. Jeka meče zvok od gore do gore in še ni dosegel tal v dolini, ko počí drugi strel in takoj mu sledi tretji, da pač nihče ne pozabi, da ima danes mlinarjeva Cenka svatbo s Pepetom kmeta bogatina.

V vasi in v celi župniji je danes praznik, ki veseli stare in mlade. Seveda ne zaradi ponosne mlinarjeve Cenke, tudi ne zaradi bogatega kmetovega Pepeta, ki ga tukaj niti ne poznajo, ker prihaja iz štiri ure oddaljene župnije, pač pa ker počiva danes delo radi bogate svatbe po vseh hišah, ker se bode mladina lahko nagledala do sitega, a starina bo videla nekaj novega in bo imela zopet govoriti o čem.

Streli so zbudili tudi kaplana iz spanja pravičnega; hitro je vstal ter odšel z brevirjem v vrt, da prouči predmet, o katerem bo danes predaval v šoli; tam izmoli pripravljalne molitve za sveto mašo, tam se vda prvemu vsakdanjemu razmotrivanju — in dasiravno danes menda nihče ne bo mislil na izpoved, odide ob polu sedmih v cerkev ter sede v spovednico. Po maši in po gratiarium actio zajtrkuje, prižge si smotko pa odide na kratek izprehod, župnikov psiček pa ga spremlja. Za vasjo zavije počasi po ozkih stezah v žitno polje; njegovo suknjo zadeva zdaj z desne, zdaj z leve klasje in siplje sivi cvetni prah ponj. Po daljših potih se nameri k šoli in pet minut preden bije devet, stoji pred mrežo malega sprednjega vrta, za katerim se dviguje staro šolsko poslopje s svojim sivim zidovjem in s svojo iztrošeno streho.

Seveda je postava pred kratkim tudi tukaj vpeljala novodobno šolo; ali njen duh še ni našel poti skozi ta nizka okna.

Kaplan odnese cvetni prah z dolge črne obleke, potegne še nekolikokrat hitro slastni dim iz smotke in ga odpuhne v gostih oblakih, ko pa udari parkrat kladivo na cerkveni uri, vrže smotko proč in odhiti v šolsko hišo.

Župnikov psiček pa obsedi mirno, vedoč, da se gospod čez eno uro zopet povrne. V malo sobo sme samo z gospodom župnikom samim, kaplan ne mara takega spremstva. Njemu je šola svetišče, ki ne spada noben pes tja, da bi povrh vsega še otroke motil v paznosti.

Danes pa ni kaplan prav nič zadovoljen z otroci; svatba jih je čisto zmešala, tako da pazijo veliko bolj na drdranje prihajajočih vozov in na vriskanje mla-

dih svatbenikov, kakor na učiteljeve besede. Ko pa začno še godci gosti pozdrav prišlemu ženinu, je mir popolnoma pri kraju in Hercog zato za danes zaključí pouk. Stari šomašter mora itak sedeti pri orgljah, mladi podučitelj, ki mu pa splošno pravijo kantor, pa mora v zakristijo obleči župniku mašno oblečilo.

Otroci so tako urno pohiteli ven na trg, da so peresne škatljice in knjige v šolskih torbah kar klopotale. Stiskali so se med ljudmi, ki so se že sestavili v špalir, gost in močan, kakor zid in so rinili naprej.

Samo psiček je sedel mirno, dokler ni prišel zadnji tudi gospod iz šole. Z glasnim lajanjem pohiti naprej pa se vsak hip obrne, kakor da bi rad tekel še daleč, daleč in kar nič ni zadovoljen, da se vrača gospod že sedaj v župnišče.

(Dalje prihodnjíč.)

***

IVAN MOLEK:

OB NOVEM GROBU

Ivanu Kakerju v spomin

Čim starejša je generacija pionirjev, ki so prva leta tega stoletja orali ledino in sejali seme svobodne misli in socializma med delavci slovenske narodnosti v Ameriki, tem bolj se množe grobovi naših prvoborcev in tem pogostejše je treba pisati take bridke vrstice. Vsako leto se kdo poslovi od nas in utrujen zaspí v večnem snu. Zadnje dni je "Prosveta" poročala, da je umrl Ivan Kaker v Milwaukeeju. V kratkem je bilo povedano, kdo je bil ta mož, kaj je storil in kaj je njegovo delo pomenilo in še pomeni za nas. Rečeno je bilo, da novejši prišleci v to deželo in mlajša generacija sploh ni poznala Kakerja; le starejši naseljenčci se ga morda še spominjajo.

Res je. Ivan Kaker, ki je prišel v Ameriko pred dvaindvajsetimi leti, je samo prvih pet let živel v javnosti, samo pet let se je udejstvoval s peresom kot delavski časnikar in prevajalec poljudnih znanstvenih spisov ter leposlovnih del. V teh petih letih je bil morda le par let naš sodrug, organiziran socialist. Kolikor se spominjam, je bil član socialističnega lokala v stari 10. wardi v Chicagu, pri katerem so bili večinoma Nemci. To je bilo leta 1907.

Kljub temu je bil — naš pionir. Ne glede na to, da se je v letu 1911 popolnoma umaknil iz naše javnosti in da je bil vseh zadnjih sedemnajst let mrtev za naše javno življenje, je Kaker v onih par letih, ko je bil aktiven, storil veliko. Izvršil je delo, za katero zasluži trajno priznanje. V veliki stavbi naše samostojne udejstvitve — politične, kulturne in fraternalistične — v stavbi naših organizacij in naše proletarske literature so tudi Kakerjevi rezani kamni, ki jih je entuziastično prispeval in položil v stavbo.

O Kakerju je treba pribiti eno svetlo resnico: on ni bil navadni kruhoborec, ki bi bil prodajal svoje delo, kar bi bil kdo hotel, samo radi svojega osebnega dobička. Ne! Kaker je predvsem prevajal dobre stvari iz ljubezni do ideje, iz prepričanja. Kar je on storil za javnost, je storil z željo, da koristi slovenskim delavcem v Ameriki. To je pokazal dovolj takrat, ko je pisal in prevajal za "Proletarca" v dobi največje krize tega lista, ko je dobro vedel, da ne more dobiti nobenega plačila. Vsakdo, ki je takrat — leta 1908 — delal za "Proletarca", je delal iz prepričanja, iz veselja do socialistične misli.

Kaker pa ni bil samo delavec, temveč je tudi —

trpel za svoje prepričanje. Delavci, ki vztrajajo v boju do skrajnosti, pripravljani na vse žrtve — in takih žrtev ni dosti, kadar pride ogenj preizkušnje — pokažejo s tem dovolj svojo iskrenost. Kakerja so vlačili iz ječe v ječo spomladi leta 1907, dasi je bil ves njegov "zločin" samo v tem, ker je bil urednik lista in ker kot novinec v ameriškem časnikarstvu še ni poznal zakonov. Procesiran in zaprt je bil samo radi tega, ker je povedal vso resnico o nekaterih duhovniških hinavcih. Še več, Kaker ni v najhujšem momentu preganjanja poznal nobenega umika! Ko so njegovi "sokrivci" podpisali neki "preklic", ki so ga zahtevali trije slovenski župniki v juniju 1907 in ki je bil potem objavljen v jolietsem "Amerikanskem Slovincu", ni bilo pod tistim "preklicem" Kakerjevega podpisa, dasi je bil predložen tudi njemu v podpis. Dejal je, da ne prekličite nobene svoje besede!

Toliko iz one dobe, da se pribije dejstvo, da Ivan Kaker ni nikoli onečastil svojih načel. Dokler je bil v boju, se je bojeval kot mož. In da se je kmalu naveščal boja, ni bil tega kriv sam; — precej krivde je bilo no strani drugih. Nehvaležnost je plačilo sveta!

Dobro se še spominjam dneva, ko je Kaker prišel iz stare domovine v Chicagu. Bilo je v avgustu 1906. Slučajno sem bil takrat na obisku v Chicagu, ko sem še urejeval "Glasnik" v Calumetu, Mich. Mudil sem se pri pokojnem Martinu Kondu. Bilo je zvečer, ko je Konda pripeljal s kolodvora domov mladega, a že nekoliko plešastega moža in mi ga predstavil: "To je gospod Ivan Kaker, ki bo zdaj naš novi urednik". Takrat mu je bilo 31 let. Z njim vred je prišla tudi njegova soproga Josipina in triletna hčerka Tončka. Mož je bil zelo vesel, ves navdušen za Ameriko, in govoril je, s kako radostjo bo delal za svobodomiselno in delavsko stvar v deželi svobode. Čez dobrega pol leta sem se spet sešel z njim, ko sem se preseill v Chicagu — in pritožil se mi je, da ni vse tako fdejalno v Ameriki kot si je slikal, toda njegovo upanje je še veliko.

Kaj je potem doživel in pretrpel z nami vred v naslednjih treh letih, bi treba napisati knjigo. V teh vrsticah je nemogoče povedati. Progoni, ječa, intrige, pomanjkanje, stradanje, požrtvovanje in delo in delo s peresom pri "Glasu Svobode" in "Proletarcu" in izdajanje lastne revije "Izobraževalne knjižnice" — vse to in še veliko drugega je natlačeno v onih treh letih. Druga polovica slovenskega prevoda Upton Sinclairjevega slovitega romana "Jungle" je njegovo delo. Prevel je tudi nekaj kratkih satir. Njegovi prevodi in izvorni članki, kar jih je pisal za liste, niso površna pač pa globoko zamišljena in popolna dela. Velike vrednosti je bil prevod Haeclovih "Svetovnih ugank", katerega pa je, žal, objavil le štiri poglavja. Njegovo delce "Kako so nastale vere in bogovi" zasluži, da se ponatisne in ponovno izda v brošuri. Jaz sem se baš takrat loteval pisanja in Kaker mi je bil dober učitelj. Priznati moram, da sem se marsikaj naučil od njega. Imel je bogato znanje, dobro slovenščino in dobro je poznal moderno literaturo in znanost.

Kadar — in če se bo pisala zgodovina pionirske dobe našega pokreta v Ameriki, mora Ivan Kaker dobiti odlično mesto kot naš kulturni delavec, ki je pomagal orati ledino. Njegova dela so ohranjena v dotičnih letnikih "Glasa Svobode", "Proletarca", štirih zvezkih "Izobraževalne knjižnice" in v par samostojnih knjigah. Sugestija, da "Proletarec" ponatisne nekatere njegove krajše aforizme, ne bo odveč.

Svetal ti spomin, prijatelj, dokler bo živela naša misel in beseda v Ameriki! —

Jugoslavenski Prosvjetni Savez ostane sam zase

Konvencija Jugoslavenskog Prosvjetnog Saveza, ki se je vršila 2.—3. septembra v Detroitu, je imela pred seboj med drugimi pismo eksekutive JSZ., v katerem ji je bilo pojasnjeno, da je VII. redni kongres JSZ., zborujoč 19.—20.—21. maja 1928 v Chicagu, sprejel resolucijo, s katero nalaga eksekutivi, da naj podvzame v tem letu vse mogoče korake za organiziranje močne hrvatsko-srbske sekcije Jugoslavanske Socialistične Zveze, in je nadalje eksekutivo delegiral, naj se obrne s tem namenom na Jugoslavenski Prosvjetni Savez. To se je zgodilo ob priliki omenjene konvencije v Detroitu. Iz "Novog Svijeta", ki je glasilo J.P.S., povzemamo, da je bilo pismo konvenciji predloženo, delegacija pa je zaključila, da ostane J.P.S. po svojem sestavu i v nadalje nespremenjen, to je, samostojen. Omenjeni list z dne 13. septembra piše:

"O stališču J.P.S. napram drugim organizacijam je bil podan poseben referat, a bila so prečitana tudi pisma raznih društev in političnih struj, v katerih se Jugoslavenski Prosvjetni Savez poziva na sodelovanje. Eno je bilo od Proletarian Party, drugo od glavnega odbora Jugoslavanske Socialistične Zveze in tretje od strani jugoslavanske sekcije Delavske (Komunistične) stranke. Prva dva pozivata J.P.S. na stalno sodelovanje, a tretje samo v kolikor se tiče Hrvatske Bratske Zajednice.

V razpravi o tej stvari je sodelovalo več delegatov, končno je bilo soglasno zaključeno, da ostane Jugoslavenski Prosvjetni Savez — kakor je bil dosedaj — popolnoma samostojen ter se ne bo vezal ne začasno, in še manj za stalno, z nobeno drugo organizacijo, bila ona političnega, prosvetnega ali kulturnega značaja."

Poročevalec nadalje izvaja, da bo J. P. S. kot doslej tudi v bodoče pripravljen delovati v prid vsake dobre akcije bilo na podpornem, političnem ali na kulturnem polju, v prilog delavstva, in v ta namen je pripravljen ohraniti prijateljske stike z vsemi organizacijami, ki delujejo iskreno v smislu idej, katere zastopa.

Vzrok, da se je J.S.Z. obrnila nanj je, ker je potreba po organiziranju hrvatsko-srbske sekcije velika in nujna; v svojih referatih na prošlem zboru JSZ. sta posebno srbska člana Peter Kotovich in Geo. Maslach naglašala, da je reorganizacija take sekcije mogoča in ji je uspeh zagotovljen posebno, če se ji pridružijo ljudje, ki se danes zbirajo v J. P. S. Pred vojno in med vojno so že bili člani JSZ. Po vojni so sledili komunističnemu valu, toda radi demagogije in provokacij so se pozneje umaknili, ker niso odobraval taktike ljudi, ki so z dopustnimi in nedopustnimi metodami okupirali vodstvo nad hrvatsko sekcijo Delavske (komunistične) stranke. Voditelja disidentov sta bila Teodor Cvetkov ter Geo. Kutuzović. Prva večja skupina je odstopila v prvi polovici leta 1923; dne 1. avgusta istega leta je začela izdajati svoje glasilo "Novi Svijet" dvakrat mesečno, leto pozneje pa je postal tednik. Jugoslavenski Prosvjetni Savez je bil ustanovljen 27. novembra 1924 na konferenci v Pittsburghu, ki je sprejel "Novi Svijet" za svoje glasilo in ga pozneje prevzel tudi v lastništvo.

Po našem mnenju bi J.P.S. vršil svoje naloge lahko mnogo bolje in uspešneje, če se bi združil z delavstvom v J.S.Z., kakor pa, če deluje samostojno, brez prave odrejenosti in se ravna le po okolščinah in razmerah kakor se pojavljajo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

POZIV ZA ZBOROVANJE OHIJSKE KONFERENCE J.S.Z.

CLEVELAND, O. — Socijalističnim klubom in društvam Izob. akcije JSZ. ki spadajo pod okrožje Ohijske konference (severne) se naznanja, da se vrši prihodnje zborovanje v nedeljo 14. oktobra v Collinwoodu. Pričetek ob deveti uri dopoldan v Slov. delavskem domu; na predvečer se vrši shod in potem običajna zabava.

Ker je čas bolj kratek, naj veljajo te vrstice za "oficijelno" naznanilo, in funkcionarje soc. klubov in društev Iz. akcije se prosi, da ukrenejo vse potrebno, da bodo njih organizacije tudi na tem zborovanju reprezentirane. In ker se zborovanje ne vrši za zaprtimi vrati in imajo vsi člani dostop na sejo, urgiramo vse, da se je udeležijo.

Ker se bo zborovanje vršilo sredi kampanje, se bomo bavili tudi o nji; in ker vlada med precejšnjim številom delavstva neko mistično mnenje, da je demokratska stranka bolj "delavska", to je da je bolj naklonjena delavstvu kot pa republikanska, bo nji posvečen poseben referat iz katerega bo razvidno kaj je bila ta stranka v preteklosti in koliko je "delavska". Zadnji zbor JSZ. je sprejel tudi gotove resolucije v katerih so navodila za posamezne klube in člane in o katerih se be razpravljalo.

Naj to toraj velja, organizacijam, sodrugom in somišljenikom za vabilo, da se udeležijo prihodnjega zborovanja in gotovo tudi priredbe, katera se bo vršila na predvečer. — *Anton Garden*, tajnik konference.

MILWAUŠKA SLOVENSKA PODPORNÁ DRUŠTVA PODPIRAJO ŽUPANA HOANA.

MILWAUKEE, WIS. — Kadar odstopi ali umre v tem mestu kak alderman, ima župan pravico, da na izpraznjeno mesto imenuje novega za nepotečen termin. Večina v mestnem svetu, ki jo tvorijo takozvani "nestrankarji", mu skuša to pravico odvzeti in je enkrat že sprejela tozadevni sklep, ki pa ga je župan Hoan vetiral. Proti sklepu večine so se izrekle skoro vse važnejše organizacije v tem mestu, med njimi tudi naša napredna slovenska podporná društva in glavni odbor J.P.Z. "Sloga". Župana so v njegovem vetu podprla celo trgovska društva, in to vsled sledečih razlogov: Ako je bil umrl alderman socialist, je župan Hoan imenoval na njegovo mesto socialista. Če je bil nestrankar, je imenoval nestrankarja, pri tem pa je pazil, da je bil v vsakem slučaju imenovan pošten in sposoben človek. Izbera je bila sicer slaba pred nekaj leti v petem okraju, ali župan je imenoval osebo, ki jo je priporočal pred svojo smrtjo prejšnji alderman. Če pa bi imenoval na izpraznjena mesta aldermane mestni odbor, oziroma njegova večina, je nevarnost, da bi se ustvarila politična mašina graftarjev, kakor jih ima npr. Chicago, čikaških metod v politiki pa milwauško mesto noče.

Z ozirom na sklep naših naprednih podpornih društev je klub št. 37 JSZ. na svoji redni seji dne 13. septembra sprejel sledečo resolucijo:

Ker so organizacije J. P. Z. "Sloga" in društva, katera pripadajo k Federaciji S. N. P. J. v Milwaukee poslala proteste vsem mestnim aldermanom, tikajoče se njihovega namena, odvzeti mestnemu županu Dan Hoanu pravico nastavljanja nove odbornike na mesta in urade, kateri so slučajno izpraznjeni med časom volitev, in

Ker so se gori imenovane organizacije in društva pokazala s tem dejanjem, da se v polni meri zavedajo dolžnosti razredno zavednega delavstva, so podvzela potrebne korake, da se prepreči nakana takozvanih nepristranskih aldermanov, kateri so v resnici demokrati in republikanci, oziroma zastopniki kapitalistov;

Se klub št. 37 JSZ. zahvaljuje vsemu članstvu in glavnim odbornikom omenjenih organizacij ter jim daje s to izjavo popolno priznanje za njihovo požrtvalnost, in dokazano razredno zavednost;

Ter obenem sklene, da se ta resolucija objavi v Leaderju, Vestniku, Prosveti in Proletarcu, ker upa, da se bodo tudi razne druge organizacije potrudile, da pokažejo enako stališče proti nazadnjakom.

Za klub št. 37, JSZ., *Joško Radel ml.*

VELIKA KONFERENCA J.S.Z. V SYGANU, PA., V NEDELJO 30. SEPTEMBRA.

Konferenca J.S.Z. za zapadno Pennsylvanijo se vrši v nedejo 30. septembra ob 10. dopoldne v naselbini Sygan, Pa. Vršila se bo v dvorani društva "Bratstvo" št. 6 SNPJ. Popoldne istega dne bo velik kampanjski shod, na katerem bomo imeli slovenske in angleške govornike.

Vabimo vsa društva Izobraževalne akcije in socialistične klube, da gotovo pošljejo svoje zastopnike na to zborovanje. Enako vabimo članstvo, da pride in sledi razpravam. Oglašajte shod, da bomo imeli na njemu čim večjo udeležbo.

Victor Vodišek, tajnik Konference.

USPEŠEN SOCIALISTIČNI SHOD V KANSASU.

GROSS, KANS. — V nedeljo 16. sept. smo obdržali prvi socialistični shod v letošnji kampanji. Vršil se je v naselbini Arma v Moose Hall. Priredili so ga slovenski socialistični klubi v sporazumu s soc. državno organizacijo. Shod je bil izredno dobro obiskan, posebno če se upošteva, da je bil sklican v naglici in ni bilo časa za oglašanje. Med udeleženci je bilo največ Slovencev, nekaj mlajše generacije, in nekaj Angležev.

Glavni govornik je bil s. dr. Bendure iz Baxter Springs, Kans. Izkazal se je za izbornega govornika. Za njim je govoril s. F. Stanton, ki je bival svoječasno v Mulberry, sedaj pa živi v Missouriju. Ta sodrug je pionir socialističnega gibanja v Kansasu. Dasi je star že 70 let, je še vedno živahnih kretenj. L. 1912 ga je stranka nominirala za državnega senatorja tega okraja. Bil je izvoljen z veliko večino — prvi socialistični senator v kansaški zakonodaji.

Gospodje v senatu ga niso bili nič kaj veseli, ker je bil le umazan coal miner pa še socialist povrh. Izključili so ga iz zbornice na sleparski način. V raznih volilnih okrajih njegovega distrikta so namreč zavrgli glasove volilcev, ki so glasovali zanj, češ, da

so inozemci, ki nimajo volilne pravice. Na njegovo mesto pa so pozvali Porterja iz Pittsburgha, vreden približno milijon dolarjev.

Na tem shodu je bilo navzočih tudi več sodrugov, ki so bili aktivni tista leta v naši stranki. — Za Stantonom je govoril njegov sin Roy, mestni odbornik v Mulberryju, ki je izvajal, s kako naglico se večajo bogastva posedujočih na eni strani in ubožstvo na drugi. Rešitev je zapopadena v novi ekonomski uredbi, v socializmu.

Sodruge in somišljenike se opozarja na prihodnjo konferenco, ki se vrši tretjo nedeljo v oktobru ob 2. popoldne, zopet v Arma Moose Hall.

Anton Šular.

PREDSTAVA IN KAMPANJSKI SHOD KLUBA J. S. Z. V SPRINGFIELDU.

SPRINGFIELD, ILL. — Klub št. 47 JSZ. priredi v nedeljo 28. oktobra ob 4. popoldne velik kampanjski shod, na katerem bo govoril s. Frank Zaitz in drugi. Po shodu bo dramska predstava, potem pa veselica. Shod in ostali del programa se vrši v Carpenters Hall na Sedmi in Adams St. Več podrobnosti v prihodnjih dopisih.

Te vrstice so le prednaznanilo, s katerim opozarjamo naše delavce tukaj in v okolici na to priredbo. Klub št. 47 bo storil vse, da bo ena največjih kar smo jih imeli v tem mestu. Opozorite nanjo že sedaj svoje znanke, in ne pozabite, da se vrši četrto nedeljo v oktobru. — *Joseph Ovca.*

SEJA IN PREDAVANJA V KLUBU ŠT. 1 J.S.Z.

CHICAGO, ILL. — V petek 28. septembra se vrši seja kluba št. 1. Ker bo imela obširen dnevni red, vas prosimo, da pridete točno ob 8. Po seji bo predaval Fred A. Vider o svojih vtisih z Elyja, Minn., kjer je svoječasno živel več let, to poletje pa je bil tam na konvenciji JSKJ. Govoril je z mnogimi rojaki iz raznih krajev, opazoval je kako zastopajo svoje nazore in študiral, da-li postaja mišljenje med našim narodom naprednejše, ali se zopet pomika v nazadnjaštvo. In stavil nam bo vprašanje: Ali delujejo napredni elementi dovolj energično? Ali nastopajo taktno? Ali bi lahko storili več?

Naša prva dramska predstava bo v nedeljo 21. oktobra v dvorani ČSPS. Vprizorjena bo tragedija "Kamnolom" v štirih dejanjih. Vstopnice v predprodaji se dobe pri članih in članicah, v uradu Proletarca in pri tajniku Petru Berniku. — *P. O.*

Listu v podporo.

XI. izkaz.

Chicago, Ill.: Nabrano na seji dr. št. 86, SNPJ. \$4.25, prispevali so, po \$1: Ludvik Katz in John Medved; po 50c: Anton Kravanja in John Drzich; po 25c: John Turk, Frank Teropsich, Sam Guich, Joe Poznik in Jack Knez. (Poslal John Drzich.)

Detroit, Mich.: Frank Smerdu \$2; Anton Jurca \$1; Joseph Koss 50c, skupaj \$3.50.

Chicago, Ill.: Fred A. Vider, \$1; Math Videgar, \$1; John Vogrich, 25c, skupaj \$2.25.

Girard, O.: Klub št. 222, JSZ. \$5.00.

Fontana, Calif.: Anton Blasich, 25c.

West Aliquippa, Pa.: Geo. Smrekar, 95c.

Denver, Colo.: John Jančič, 25c.

Yukon, Pa.: Joseph Robich, \$1.30.

Indianapolis, Ind.: Joe Golob, \$1.00.

Glencoe, O.: Jacob Tomsich nabral \$5.00.

Red Lodge, Mont.: K. Erznožnik, 70c; Ignac Marincich, 50c, skupaj \$1.20.

Skupaj v tem izkazu \$24.95, prejšnji izkaz \$487.88, skupaj \$512.83.

O PRETEPIH V PITTSBURGHU IN KDO JIH JE ZAKRIVIL.

LAWRENCE, PA. — Dne 9. septembra so imeli v Pittsburghu konvencijo, oziroma so jo skušali imeti pristaši takozvanega "Save the Union" odbora v dvorani Labor Lyceum. Naziv konvencije je bil "National Miners Convention". Zanimanja zanjo med rudarji ni bilo, dasi so jo sklicatelji razglašali s kričečo reklamo cele tedne. Pričela se je ob 10. dopoldne. Udeležba je bila v primeri z njihovim prejšnjim zborovanjem 1. aprila to leto majhna. Ampak sklicatelji so imeli trden namen ustanoviti dualno unijo, kar ni bilo po volji Lewisovcem, pa so sklenili razbiti zborovanje s silo, kar se jim je tudi posrečilo. Funkcionarji U.M.W. of A. pod vodstvom podpredsednika Phil. Murrja so poslali v Pittsburgh pred omenjeno dvorano svoje pikete, seveda take, ki so večji v pretepanju in se ne ustrašijo krvi, če ni njihova. Za to drhaljo je prišla še državna policija in so udrli v dvorano od vseh strani. Vnela se je pravcata bitka, policija pa je hitela za aretacijami oseb, katere so ji pokazali od U.M.W. za zaznamovane. V zapor je bilo poslanih okrog poldrug sto, nekaj pa v bolnišnico. To mi je pravil očividec, ki je srečno odnesel pete.

To je ena izmed posledic skoz in skoz zgrešene Lewisove taktike v nekdanji mogočni U.M.W. of A. Krivi pa so premogarji, ker so dopustili, da so se pogubni vplivi zajedli tako globoko v unijo ter jo oslabili, pravzaprav upropastili, korist pa imajo operatorji. Premogarji so si s pomankanjem pravega zanimanja zanjo spletli močan bič, ki sedaj tolče po njih. Odvisno je od njih, kedaj ga bodo razpletli. Lažje je napraviti napako, kot pa jo popraviti. In vzelo bo čas, predno bo popravljena in bomo zopet imeli organizacijo, na kakršno bo vsak zaveden premogar lahko ponosen.

Zadnjo nedeljo v septembru se vrši na Syganu važna konferenca JSZ. za zapadno Pennsylvanijo, na katero ste vabljeni vsi, ki ste pripravljeni pomagati pri delu za napredek in v boju za odpravljenje krivic. Konferenca se prične dopoldne, popoldne pa bo kampanjski shod. — *Poročevalec.*

ANTON ŠUBELJ BO PEL V GIRARDU.

GIRARD, O. — Operni pevec baritonist Anton Šubelj, ki je imel v tej deželi že mnogo koncertov, pride tudi v Girard. Naša naselbina se je zavzela, da mora gostovati tudi tukaj ter ga povabila, da poje na koncertu, ki ga priredimo v soboto 27. oktobra v Slovenskem domu. Vabimo Slovence in druge v Girardu in okoliških naselbinah, da pridejo na ta koncert, ki bo res nekaj izrednega. — *Član pripravljalnega odbora.*

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Za to številko se nam je nakupičilo mnogo več gradiva kot običajno, zato je moralo marsikaj izostati. Dopisniki, katerih poročila niso še v tej številki, naj nam oprostite. Pridejo v list prihodnjič.

POPRAVEK.

Popravek k Presterlovemu dopisu. — Zadnji stavek petega odstavka v dopisu Jos. Presterla, priobčen v Proletarcu z dne 20. sept., bi se moral pravilno glasiti: "In ako se dobi kdo, ki kritizira, ali ki obsoja taktiko ki vodi v demoralizacijo, ga pa obsojajo za sitneža." Namesto "obsoja" se v dopisu glasi "zastopa", ker je napačno.

IZ UPRAVNISTVA.

V času volilne kampanje bi človek pričakoval toliko volje za agitacijo, da bi dobival Proletarec vsaki teden sto in več naročnin. Jugoslovanska federacija S. L. P. nima niti tri sto članov, pa dobiva njeno glasilo povprečno okrog 70 naročnin tedensko in komunistični hrvaški list okrog sto tedensko. Če bi naših 900 članov in članic hotelo, bi jih dobival Proletarec, kot že rečeno, nad sto. Sedaj jih ne dobiva niti petdeset od strani agitatorjev, ker je agitatorjev premalo. V tem izkazu jih ima John Terčelj 10 celoletnih, Krebelj 5, J. Rupnick, Sheboygan, 4, John Golob, Rock Springs, Wyo., 5, John Kobal, Johnstown, Pa., 3, Jos. Robich, Yukon, Pa., 3, Frances Artach, Waukegan, 4, z eno naročnino in več so zastopani Geo. Smrekar, Rose Jereb, John Kosin in drugi, katerih imena so razvidna iz rubrike "Agitatorji na delu". Tako dobro urejevan list kakor je Proletarec bi moral imeti pet tisoč plačanih naročnikov, in najmanj 15.000 čitateljev, pa ne bi bilo nobenega strahu, da bo nazadnjaštvo v naši javnosti prišlo še kedaj na vrhunec. Agitatorji, kar jih list ima, store vse v svoji moči, toda moralo bi jih biti več! Se jim boste pridružili?

Fond za angleško prilogo Proletarca ne narašča, kot bi moral. Vzrok je, da so naši sodrugi zaposleni s kampanjskimi in drugimi deli. Dejstvo pa je, da če bi imeli povsod toliko sodelovanja v tej akciji kakor ga imamo v Detroitu, bi bil fond že zbran in njen obstoj zasiguran, kajti angleško prilogo Proletarec mora dobiti! Od zadnjega objavljenega izkaza so se iz Detroita zopet oglasili Anton F. Jurca Jr., ki je nabral \$5.40; Fr. Oblak nabral \$5; Mike Glad \$10.20; Anton Homec \$8; Jos. Liana Menton \$9.25; Math Urbas \$2.25; P. Kisovec je poslal \$2.25. J. Krebelj, Cleveland, je nabral 6.50; klub št. 45 JSZ. v Waukeganu je prispeval \$10, Anna Mahnich, Waukegan, je nabrala \$7, Frances Artach, North Chicago, \$14; klub JSZ. v Girardu prispeva \$5, Jos. Kozina, Waukegan, \$3 itd. Vsa imena in vsote bodo podrobno navedene v izkazu prispevkov za angleško prilogo Proletarca.

Za prihodnji letnik Ameriškega družinskega koledarja vlada že sedaj veliko zanimanje, ker je najpriljubljenejši slovenski koledar v tej deželi. Da ga izdamo v čimvečji obliki in čimboljše ilustriranega ter tehnično opremljenega, potrebujemo sredstva. Precej jih nam dajo oglasi, namreč, če dobimo prilično oglasov. Dosedaj so nam šli v tem oziru naši sodrugi in somišljeniki vedno na roko, posebno v nekaterih naselbinah. Upamo, da slovenski trgovci, denarni zavodi itd., naklonijo oglas v naš Koledar, enako tudi one firme, ki imajo odjemalce in klijente med Slovenci.

Člani druž. "Slovenski Dom" št. 86 SNPJ. so prispevali v pokritje stroškov posebne številke Proletarca, v kateri je bila prva angleška priloga ter zapisnik VII. rednega zбора JSZ. \$4.25. Girardski klub je prispeval v podporo listu \$5, Fr. Smerdu \$2, M. Videgar \$1, F. A. Vider \$1, Joe Golob \$1, Jos. Robich \$1.30 itd. Natančen izkaz se objavlja pod rubriko "Listu v podporo".

Anton Blasich, Fontana, Calif., kjer je med farmarji tudi nekaj Slovencev, ki obdelujejo oranžne vr-

tove in se poleg tega pečajo s kokošjerejo, piše, da so razmere za našo agitacijo tam zelo neugodne. Stori bo, kolikor se bo dalo. Blasich je član JSZ. at large. Maja meseca je razpečaval med tamošnje rojake prvomajsko številko in nabral zanjo \$1.50 naročnine. Sedaj se bo potrudil za kampanjski fond.

John Teran — zelo škoda, ker nimamo po železnem okrožju Minnesote vsaj dvajset Teranov — je agitiral mnogo let na Elyju in drugih naselbinah za Proletarca. Ni se strašil nikogar, četudi je bil preganjan. In vsako leto se potruži okrog trgovcev, med katerimi nabira oglase za naš Koledar. Teran ni več mlad in ne more storiti toliko kot je pred 15., 20., ali 23. leti. V primeri z mnogimi mlajšimi je v aktivnostih še vedno mlad. Živi že par let na farmi v bližini Elyja.

Sodrugì nam vedno priporočajo, da naj dobimo potovalnega zastopnika, ki bi lahko za list in JSZ. mnogo storil. Enaka priporočila so dajali delegatje na VII. rednem zboru in tudi na prejšnjem. Potovalnega zastopnika že nismo imeli par let. Potreben bi bil zelo, to radi priznamo. Če poznate koga, ki bi bil za ta posel sposoben, nam ga priporočite. Kdor je pri volji sprejeti službo potovalnega zastopnika, naj nam javi, da se dogovorimo. Sama priporočila nič ne izdajo. Treba je dobiti človeka, in stvar bo gotova. Lahko je več potovalnih zastopnikov, katerim bi delokrog razdelili. Priporočila in prijave so sedaj na mestu.

"Ameriški Družinski Koledar"

Prihodnji letnik "Ameriškega družinskega koledarja" bo zopet vseboval razne statistike in informacije. V letošnjem Koledarju je na 25. strani statistika o Slovenskih dvoranah in domovih v Ameriki. Ako je kdo opazil, da podatki za kako naselbino niso točni, ga prosimo, naj nam čimprej sporoči popravke. Ako kaka dvorana ni viteta, dasi je last posameznega društva, društve ali pa naselbine kot celote, naj se nam istotako sporoči. Isto velja o drugih podatkih, ki jih ima naš Koledar o naselbinah.

V prihodnjem Koledarju želimo urediti seznam slovenskih zadrug v Ameriki. Prosimo vse, da nam pošljejo podatke: kdaj je bila ta ali ona ustanovljena? S čim se peča? Koliko znaša povprečno njen letni promet? Koliko ima premoženja? Dobrodošli so nam tudi drugi podatki.

Agitatorji na delu.

Naročnin na "Proletarca" so poslali:

John Terčelj, Strabane, Pa.	10
John Krebelj, Cleveland, O.	7
John Golob, Rock Springs, Wyo.	5
Jake Rupnick, Sheboygan, Wis.	4
Frances Artach, No. Chicago, Ill.	4
John Kobal, Johnstown, Pa.	3
Joseph Robich, Yukon, Pa.	3
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	3
Rose Jereb, Rock Springs, Wyo.	2
John Kosin, Girard, O.	2
Geo. Smrekar, West Aliquippa, Pa.	2
Frank Perko, Milwaukee, Wis.	1
Jože Menton, Detroit, Mich.	1
Frank Rataic, Forest City, Pa.	1
Anton Slabe, Cicero, Ill.	1
John Jereb, Chicago, Ill.	1
Rudolph Potochnik, Detroit, Mich.	1
Jacob Rozic, Milwaukee, Wis.	1
John Kopenk, Mt. Oliver, Pa.	1
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	1

Tiskovni fond za angleško prilogo "Proletarca"

Detroit, Mich.: Tony Hometz nabral \$8.00. Prispevali so: po 50c: Louis Strausbergar, Jacob Ločniškar, Math Kajtner, Martin Auguštin in Frank Smerdu; Ivan Gruden, 35c; po 25c: Ne poznan, Joseph Jeglich, Joseph Močnik, Anton Bartel, Ivan Hrib, Joseph Mrjasec, Edward Straus, Tony Hometz ml., Karol Kajtner, Charley Barry, Joseph Medved, Henry Kajtner, Louis Wagner, Henry Kavčič, Ivan Stalc, Louis Jevnikar; po 20c: Jennie Fossi, John Rozina, Ivan Auguštin, Ivan Zviglič, Frank Remšak; Paul Gregorčič, 15c. **Anton E. Jurca ml. nabral \$5.40.** Prispevali so: po 50: Fabian Babich in Anton E. Jurca ml.; Jeannette V. Kenich, 30c; po 25c: Estok Mentony, Joe Ruzich, Joe Skotchier, Frank Benedict, Henry Kaitner, Charles Berry, Anton Hometz, Frank Jacklich, W. Pogline, Frank A. Kolesha, Paul Selišnik, Frank Spear, John Jelovčan, John Bohince, Mary Jurca, ml.; Joseph Jacklich, 15c. **Michael Glad nabral \$10.20,** prispevali so: G. Platt, \$1; po 50c: Frank Nagel, Anton Grum, Michael Glad, Katie Petrich, John Bahor, Michael Zagar, Joseph Lapp in Louis Urban; po 25c: Louis Kraitz, Wm. Bohinc, Louis Bostjančič, Mary Jurca, Chas. Gaber, Louis Krasec ml., Ciril Rant, Frank Kristan, V. Maisel, Thom Platt, Frank Stular, Jennie Kosnik, Frank Zagar, Joe Krznarec, Joe Rucygaj, Frank Strmšek, Thos. Petrich, Louis Plankar in James Košnik; po 15c: Frank Bišča, Frank Jacklich in Rose Forbes. **Jos. Liana Menton nabrala \$9.25,** prispevali so: Jos. Liana Menton, \$2; po \$1: Prijatelj Proletarca, Milan Kokanovich, Starina, S. Menton in K. Tsacheff; po 50c: Pete Rula, Mihael Gregorich, Paul Pristavec, Anthony Novince; Val. Maisel, 25c. **Math Urbas na veselici S. N. Doma, \$2.25.** Peter Kisovec nabral \$2.25, prispevali so: po \$1: Nick Sestanovich in Peter Kisovec; Louis Urban, 25c. Frank Oblak nabral na sestanku sodrugov pri odhodu svoje žene v stari kraj \$5.00. Skupaj za Detroit \$42.35.

Waukegan-No. Chicago, Ill.: Josephine Kozina nabrala \$3.00, prispevali so po 50c: Gustav Kozina, Chas. Laima, V. F. Lehti in J. Kozina; po 25c: Louis Zupančič, Terezija Skala, Rudolph Skala in John Dobrovoljc. **Anna Mahnich nabrala \$7.00,** prispevali so Frances Velkoverh, \$1; po 50c: Frank Mihevc ml., Anna Mahnich, John Mahnich, A. Možek, Neimenovan, John Paiser; po 25c: John Mihevc, John Dobrovoljc, Louis Lah, Frank Mesec, Paul Peldaj, Jack Mesec, Anton Celar ml., John Mahnich ml., Jennie Miller, Milan Mihevc, Neimenovan; Anton Tursich, 15c; neimenovan, 10c. **Frances Artach nabrala \$14.00.** Prispevali so: po \$1: John Mihevc, Frank Mivšek, John Leskovec, John Zakovšek, Frances Zakovšek, John Artach, Frances Artach ml., Alice Artach, Johnnie Artach; po 75c: Martin Judnich in Anton Lukančič; po 50c: John Zabukovec, Joseph Slabe, Jack

Kovach, Jernej Špacapan, Mrs. Žele, Berwyn, Ill.; po 25c: Agnes Penca, John Gantar, Frank Jereb, Joe Podbody. Skupaj za Waukegan-No. Chicago, \$24.00.

Cleveland, O.: Louis Kveder nabral \$6.50. Prispevali so: po 50c: Louis Kveder, Paul Sluga, Louis Belle, Rudolph Božeglav, Tine Koblar, J. Kodrič, Anton Strukel, John Metelko, Neimenovan; po 25c: John Simčič, Henry Myron, John Zupanc, Joe Bastis, Joe Papič, Frank Mack, Louis Kožuh, Joe Lesser. **Frank Miksha nabral \$1.50,** prispevali so: po 50c: John Marn in Frank Miksha; po 25c: John Avsec in Vinko Godina. Skupaj za Cleveland, \$8.00.

Terre Haute, Ind.: Frank Žagar, \$1.00. **W. Frankfort, Ill.:** Neimenovan, \$1.00. **Girard, O.:** Klub št. 222, JSZ., \$5.00. **Waukegan, Ill.:** Klub št. 45, JSZ., \$10.00. **Glencoe, O.:** Klub št. 2, JSZ., \$1.00. **Cleveland, O.:** Joseph Franceskin, \$1.00. Skupaj v tem izkazu \$93.35, prejšnji izkaz \$246.72, skupaj do 24. sept. \$340.07. Manjka še da bo dosežena minimalna vsota \$159.93.

SLOVENSKA DRUŠTVA V "ANGLEŠKIH" JEDNOTAH IN ANGLEŠKA V SLOVENSКИH.

COLLINWOOD, O. — Svet se "čudno" meša. Enim se zdi npr. čudno, da naša tu rojena mladina tako želi amerikaniziranje naših podpornih organizacij, in v ta namen ustanavlja angleško poslušjoča društva z ameriškimi običaji, Slovenci kot Slovenci pa ustanavljajo slovenska društva v "angleških" podpornih organizacijah. Naša angleška društva nas amerikanizirajo z base-ballom, foot-ballom, tenisom, prizefightom in drugimi takimi metodami, naši Slovenci pa uvajajo v slovenska društva v ameriških bratskih organizacijah slovenske običaje. Slovenci v Collinwoodu imamo kar pet takih društev. Čital boš v slovenskem listu oglas, ki bo ves slovenski razen društvenega imena ter imena organizacije kateri pripada. Potem prideš na priredbo takega društva, pa vidiš naše fante v slovenski narodni noši s krivci na klobukih, naša dekleta v narodnih kostumih z avbami na glavi, vidiš kranjske policaje in žandarje, celo župana in sodnika. Na mizi imajo potico mesto "paja" in klobase, ki diše po česnu, mesto "vinarc". Vse to dobiš v naših "angleških" društvih pri angleških jednotah. In koliko nas je še, ki se trkamo, kako smo slovensko-narodni, in nas je še nekaj takih, ki ne pripadamo k nobeni izmed slovenskih organizacij!

TRETJI LETNI PLES

društva "Pioneer" št. 559 S. N. P. J.

V SOBOTO 6. OKTOBRA OB 8. ZVEČER

v dvorani S. N. P. J., 2657 So. Lawndale Ave.,

CHICAGO, ILL.

Prvovrstna godba, fina postrežba, posebna godba v spodnji dvorani. Obilo zabave za stare in mlade.

Vstopnice 50c v predprodaji, pri blagajni 75c.

Udrihamo po naših jednotah in zvezah ter jih podcenjujemo, zato ker ne vemo, koliko več nam plačajo v podporah kakor naše "angleške". Malo nas je, ki vemo, kdo so "naši" uradniki ali kje so glavni uradi "naših" angleških jednot. Za njihove konvencije sploh ne vemo, slovenskih delegatov ne pošiljamo nanje, za račune ne vemo, ako jih imajo ali ne, kajti mi ne vprašujemo zanje. Imamo organizacije, ki dobivajo za svoje pridobivanje članov komišen, ampak to nas ne briga! Za izgubljene noge in roke ne dobimo nobene odškodnine — niti toliko, ne, da si bi kupili lesene. Pa kaj to! Mi smo v "angleških" jednotah! Smo že pravzaprav Angleži! — *Collinwoodčan.*

THOMASOV SHOD V CHICAGU.

V nedeljo 23. sept. je govoril v Chicagu v Amalgamated Centre socialistični predsedniški kandidat Norman Thomas. Navzočih je bilo okrog 1,600 do 1,800 ljudi, ki so plačali vsaki 25c vstopnine. Razen Thomasa so govorili tudi Geo. Kirkpatrick, Geo. Koop in August Claessens. Za predsednika shoda je bil določen Sam. Levin, ravnatelj čikaške distriktne organizacije A.C.W., a je moral po mornih opravkih v New York. — Shod je bil uspešen. Thomas je napravil zelo dober vtis, stranka je dobila precej novih članov, New Leader nove naročnike in razpečalo se je mnogo kampanjske literature. — Na kampanjskem shodu dne 28. oktobra bo govoril naš podpredsedniški kandidat James H. Maurer. — *P.*

Ako vam je naročnina potekla, prosimo, da jo obnovite.

Natolcevanja, ki izvirajo iz sovraštva in zlobe

V Proletarcu z dne 6. septembra je Chas. Pogorelec pozval Mr. Frank Stoniča, da naj JAVNO POVE, kar VE o njegovih "izdajstvih".

Dejal mu je: "Čemu govoriti na skrivaj, če pa je javno dovoljeno!" To znači: Kadar imaš v rokah dokaze, kadar si prepričan o prestopkih, tedaj imaš pota, s katerimi lahko prideš v javnost potom organizacij ali listov z DOKAZI, in ni se ti treba posluževati "whispering" kampanje.

Mr. Fr. Stonich je odgovoril v Proletarcu z dne 13. septembra, toda ne z dokazi ampak je le navajal sumničenja, ponovil je čemur pravijo sedaj demokratije "whispering" natolcevanja, a še te zelo nejasno. Pod "Baje to, baje ono" mu je C. Pogorelec odgovoril v tem listu z dne 20. septembra.

Ni taktno, če se človek prička z neodgovornimi ljudmi, katerim je vseeno kaj gobezdajo. Ali Chas. Pogorelec je insistiral, da naj oni, ki ga bezniško opravljajo, pridejo enkrat v javnost! Toda kako, če pa v javnosti, to je v listih, delajo isto kakor "pri bari"! "Proletarec" ni "bar-room" list in zato v njemu ni prostora za "govorice", kakršne se porajajo le v skrivajših, ter v glavah nevednežev in zlobnežev. Kak lopov začne, reveži na duhu in pa hudobneži nadaljujejo.

Mr. Frank Stonich je poslal dne 21. septembra drugi odgovor na Chas. Pogorelečeva izvajanja, kate-rega priobčujemo, dasi ne spada v list. Objavljamo ga le, da pokažemo, kam bi prišli, če bi bili listi svo-

KALIFORNIJSKO GROZDJE IN MOŠT

Obrnite se za grozdje ali mošt na nas.
Sode in druge potrebščine dobite pri nas.

**LAWRENCE LOTRICH &
JOSEPH P. KRISTAN**

Razpečevalci kalifornijskega grozdja.

1937 So. Trumbull Ave., Tel.: Rockwell 8426. 1819 West 22nd St., Tel.: Canal 6446.
CHICAGO, ILL.

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

se priporoča ro-jakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Njene ameriške zveze so:
1.) S. N. P. J. v Chicagu. 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicagu, Ill., 111 West Jackson Blvd. 3.) Amalgamated Bank of New York, 11—15 Union Square, New York. 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Hranilne vloge obre-stuje

nevezane po 5%
vezane po 7%

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Na račun Zadrúžne banke, (On account of Zadrúžna Banka), Ljubljana, Jugoslavia

Zadrúžni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi. Obračajte se v vseh bančnih in podobnih poslih na naš zadrúžni zavod.

bodno na razpolago za "whispering" kampanje, in priobčujemo ga, da pokažemo, česa vse je sposobno sovraštvo in zloba. Dopis se glasi:

"Še malo odgovora Chas. Pogorelcu. Za prostor v Proletarcu v št. 1097 z dne 13. septembra je poprosil Mr. Chas. Pogorelec urednika Proletarca, da mi dovoli malo prostora v listu na Charletovo poslano, in dobil sem prostor. Sedaj pa sam poprosim g. urednika, da bi mi še enkrat odmeril malo prostora za drugi odgovor. Kakor vidim iz Chas. Pogorelčevega odgovora da zna o celi zadevi on sam več kakor pa jaz. Nisem vedel, da je "baje" Charley dobival podkupnino od družbe, tudi nisem vedel, da je bil vabljen na kosilo k glavnemu ravnatelju, no, človek vedno kaj novega izve.

Ne Chas., nisem bil jaz prvi kateri je prinesel to sumničenje v Chicago; prinesli so ga delegatje iz Minnesote ob času osme redne konvencije v Waukeganu. Tedaj sem bil jaz na potovanju po železnem okrožju, koder sem slišal dotične govorice in šele šest tednov po konvenciji sem prišel nazaj v Chicago, in Čikažanom je bila cela stvar bolj znana kakor meni. Torej prvo nagrado dobi nekdo drugi.

Res je, Charley, da tvoje ime ni označeno v brošuri Spies in Steel, ali dvomim, da je bilo katero ime pravo dotičnih vohunov označeno v brošuri, ker takšni karakterji se ponavadi poslužujejo drugih imen. Da je to resnica je meni iz lastnih izkušenj znano, ko sem bil sam organizator unije trgovskih pomočnikov.

Ko smo morali organizatorji in lokalni odborniki špijonarit za podjetniškim špijonom. Izkazalo se je, da je bilo njegovo ime kadar je bil zaposlen James Hajik, in špijonsko ime je imel Jack Hagart in le z veliko težavo smo mu prišli na sled. Da sem se v zadnjih časih parkrat dvoumno izrazil o njemu, ne zanikam, ampak največ kar sem rekel je bilo to, da bi morala stranka pri kateri je zaposlen in kakor član z njim obračunati, ako dožene, da so govorice resnične. Da sem pa Charleta tudi velikokrat zagovarjal, to mi tudi lahko veliko prijateljev potrdi.

Navsezadnje pa, da bo enkrat tega sumničenja konec, naj vzame Charley moj nasvet in ta je: Piše naj na vodstvo Oliver Mining kompanije na Chisholmu, Minn., in naj dobi notarsko zapriseženo izjavo od vodstva družbe, da ni imel nikoli nobenih stikov z dotično družbo, pismenih, ustmenih ali kontraktnih, pod lastnim nihi pod drugim imenom ne. Kakor hitro dobi tako izjavo, bode vsaki prepričan, da je bilo sumničenje krivično in da ga je nekdo osumil le da škoduje njegovemu karakterju. — Tudi mislim, da je vodstvo kompanije toliko tolerantno, da bo Charleyju to uslugo drage volje storilo, ko se gre vendar za čast in karakter osebe. Torej ne izganjaj zajca iz grma v katerem ga ni. — Frank Stonich.

Pa si pomagaj, če moreš! Bil je v Minnesoti in slišal "govorice"! Ko je prišel v Chicago, je spoznal, da je "Čikažanom cela stvar bolj znana kakor njemu". Zelo čudno! Seveda, tistih Čikažanov, katerim je bila "cela stvar bolj znana", ne imenuje, bodo pa najbrž tiste sorte tiči, ki "skupaj lete"! — V Spies in Steel so

Dr. Otis M. Walter

Zdravnik in kirurg

4002 West 26th Street, Chicago, Ill.

Uradne ure:

Od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer.

TEL.: LAWDALE 4872.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

SLOVENSKA PEKARNA

Slovcem in Hrvatom

v North Chicago-Waukegan, Ill.,

priporočamo moderno,
higijenično pekarno

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu
vedno in povsod za kruh iz naše pekarne.

ANTON F. ŽAGAR,

lastnik

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

OGDEN HIGHWAY GARAGE

Gasolinska postaja in zloga
avtomobilskih potrebščin.
Popravljamo avtomobile.
Se priporoča Slovencem.

John Thaler & Ciril Obed
lastnika.

4841 Ogden Ave., Cicero, Ill.

Tel.: Cicero, 2687.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je
treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

označena imena špijonov in njihova prava imena. Če jo je Mr. Stonich čital, bi mu moralo biti to znano in ne bi smel trditi o nji neresnice. Chas. Pogorelčevemu odgovoru podtika pomen, kakor da takorekoč sam priznava "zločine". Tako se v pošteni polemiki ne piše! Posledica takih metod je, da se umaže tisti, ki hoče drugega oblatiti.

Če bi mi hoteli izključevati ter provocirati člane, o katerih ZLOBNI in za njimi NEPOUČENI natolcujejo, BI MORALI IZKLJUČITI VSE NAŠE AGILNE, POŠTENE DELAVCE, na površju pa se bi šopirili brezvestni koristolovci, kar se je dogodilo in se dogaja povsod, kjer je reakcija bila v stanju uničiti pokret poštenja in borbo za ideje. Stoničev predlog Chas. Pogorelcu je insult in absurd, povedano z najmilejšimi besedami in na take žalitve se v listih navadno ne odgovarja.

Tisti ljudje med nami, ki so tako vztrajni v obrekovanju in demagogiji ter skrajno leni pri delu, če jim ne prinaša gmotnih koristi, naj si zapomnijo, da jih ljudstvo sodi po tem kar so, ne tako kakor bi oni radi. Kdor misli o vseh, ki niso z njim, nepošteno, kdor blati vsakega, ki ne trobi v rogove nazadnjaštva, predsodkov in mrženj, se oblati sam in se za takega predstavlja ljudem — pa če hoče ali noče.

"Proletarec" je list, ki je urejevan tako kakor je za delavstvo potrebno, ne tako kakor "ljudstvo hoče". Tak list je vreden da ga čitate. Priporočite ga znancem.

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTOINETTE BEAUTY PARLOR

FRANCES A. TAUCHAR, lastnica

Edino slovensko podjetje te vrste v Chicagu.
Permanent waving, marcelling, finger and water waving etc.

Znižane cene za stalne kljentinje.

3525 W. 26th STREET, CHICAGO, ILL.

Tel.: Crawford 1031.

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

VŠČIPCI

SEDAJ SMO V DOBI ZNIŽAVANJA PLAČ.

Le malo kje v teh časih povišujejo plače; večino ma jih znižujejo v veliko nejevoljo delavcev. Znatno pa so se zvišale odbornikom Slovenske dobrodelne zveze. Sorazmerno po članstvu so plačani najboljše izmed vseh odbornikov jugoslovanskih podpornih organizacij. To je znamenje prosperitete in demokratske zmage (v Pirčevem klubu). — J. P.

KAKO ADAMIČ ODGOVORJA.

Louis Adamič nam piše: "Glas Svobode's blurb regarding my article, The Bohunks, is unworthy of answer. I like the attitude of those who are proud to ignore this insect".

NACE PROTIPREDLAGA.

Protipredlagam, da "Vščipci" ostanejo in ščipljejo še z večjimi kleščami. Ne vem, čemu dotični misli, da "Vščipci" niso na mestu. Gotovo so! Kdo podpira moj protipredlog?—Nace Žlemberger.

OCVIREK IZ "AMERIŠKE DOMOVINE".

"Ker je br. delegat Rev. Oman vedel, da se bo v sredo zjutraj razpravljalo o delikatnih delih in ustrojih ženskega telesa, se je zakasnil toliko časa, dokler ni bila debata o tem končana . . ."

To je en dovtip s konvencije S. D. Z. v Lorainu.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2225 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Crawford 8440, v uradu Crawford 2212-2213. Uradije od 2. do 4. pop., izvemij torek in petek, in od 6. do 8. zvečer vsak dan.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

ZMERNE CENE IN TOČNA POSTREŽBA.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

ki ga je priobčil Mr. Pirc. Stavim, da Rev. Oman več ve o teh "delikatnih" rečeh kakor Lojze, in stavim tudi, da se brijejo vsi skupaj norca iz samega sebe, pa mislijo, da so "dovtipni". — *Žagar.*

"RADNIKOVO" RAZKRITJE.

"Radnikov" urednik piše, da so med jugoslovanskimi najhujši kapitalistični listi Prosveta, Proletarec, Novi Svijet in Zajedničar, in šele za njimi pridejo "zmerne" novine kakor npr. Hrvatski List. Naštete ima po redu kakor so tu razpodeljeni. Ni čuda, da je revolucija toliko zakasnila in še sedaj ni nobenega rožljanja za vogalom.—*Pika.*

"LEADRI" SO BILI V HOTELU, KO SO SE "VOJŠČAKI" TEPLI.

Ko so "save" unijaši imeli v Pittsburghu konvencijo, da ustanove novo unijo, so se leadri vsled bratstva in solidarnosti pripravili na tepež. Oborožili so svoje vojščake s krepelci, žilovkami in takimi primitivnimi orožji, in so tolkli drug po drugemu. "Leadri" so ostali lepo v hotelu pri telefonu in čakali poročil "z bojišča". Bedaki, ki se tolčete — pa ne veste čemu! — *Pittsburghska cekarica.*

S.D.Z. IN "NESTRANKARSTVO".

Slovenska dobrodelna zveza je nestranskarška, v nji so zastopana različna mišljenja, kakor pišejo v "E." in "A. D.", vendar pa so skoro vsa ta mnenja za Smitha in demokrate. S. D. Z. je neoficielno in nestranskarško za demokratsko stranko! Resnica je resnica, torej kaj bi jo tajili! — *Jerry Pengov.*

SAKRABOLT — ALI NAM JIH JE DAL!

Naslov preko treh kolon v "Radniku" in potem "članek", kako socialistična stranka in "jugoslovanski socialpatriotje" izdajajo, prodajajo, in spet samo izdajajo in izdajajo — to je res od sile! Da pa bodo

radnikovci laglje spali, je potrebno, da se JSZ. razpusti, in da SNPJ. postane "nestranskarška" v prilog demokratov, ali republikancev, ali pa obojih. Jugoslovanski delavci, če hočete ustreči duhoborcem okrog dnevnika mediokrov, glasujte protisocialistično, kajti edino to je revolucionarno! — *Pika.*

PREOBRAČANJE.

"Cleveland je manjši kot Chicago, Chicago je veliko večje mesto, ima več hotelov, Chicago je sedež SNPJ., prihodnja konvencija mora biti v Chicagu, kajti če je v njemu dovolj prostora za evharistične romarje, ga je gotovo tudi za delegate SNPJ." (Predlagano, podpirano in sprejeto.)

Po volitvah iz istih krogov o Clevelandu: Cleveland je največje slovensko mesto, Cleveland je naše središče, naši rojaki so gostoljubni, Cleveland je naše upanje . . . "

Drugače smo v Clevelandu vsi zdravi in upam, da ste v Chicagu the same. — *A. Zabredel.*

JOKE.

Na Thmomasovem shodu v nedeljo 23. sept. v Chicagu je bil tudi reporter čikaške TRIBUNE. Dokaz, da je več svojemu poslu, je to, da je zmanjhal število udeležencev v poročilu z 18 sto na osem sto. Odšteti kar tisoč oseb pri 1,800, to se pozna!

"Cleveland, O. — Nisem mogel spat, toda sedaj spim vso noč.

Trinerjevo Grenko Vino

mi je pomagalo. Mrs. E. Archer." Poskusite tudi vi to čudovito sredstvo, in prepričali se bode, da vam hitro in gotovo pomaga. Najboljše zdravilo za slab tek do jedi, zaprtje in plini želodca, ter glavobol. Pri vseh lekarnarjih.

PRIPOROČAMO,

da redno hranite pri nas, mi pa bomo imeli na skrbi, da bodo vaše vloge obrestonosne ter varne in da vam bodo pomagale za vas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik.

